

Eindversie 31 augustus

Advies inzet KB 2007 voor thema 7 Transitieprocessen, instituties, bestuur en beleid

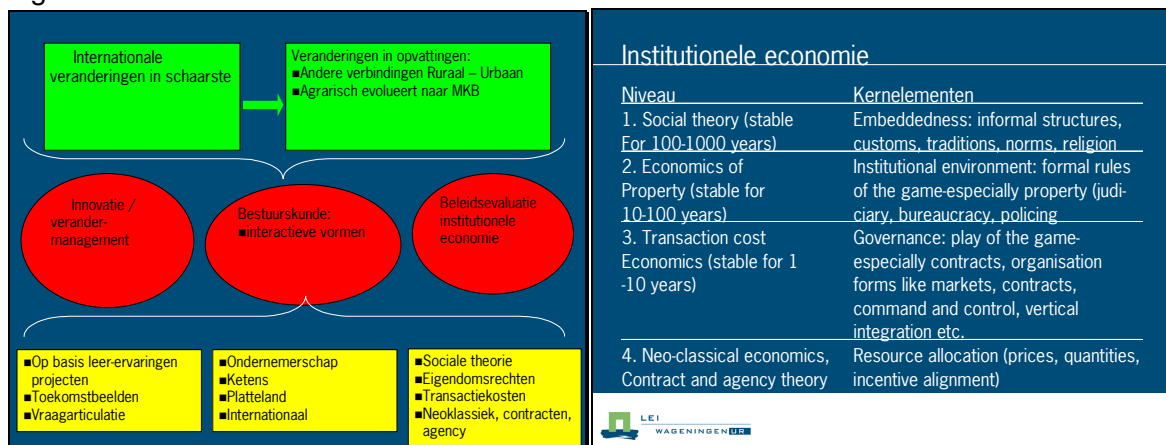
1. Aansluiting op beleid, markt en maatschappij

In de afgelopen 15 jaar zijn wereldwijde economische processen dominant geworden en neemt de invloed van de politiek af. De maatschappij zoekt daarbij naar nieuwe organisatievormen (instituties, governance) en als tegenwicht van de internationalisering neemt ook het belang van onderscheidende regionale cultuur toe. Deze maatschappelijke trends spelen ook zeer in het domein van Voedsel en Groen, zodat de Nederlandse overheid een Transitie naar Duurzame Landbouw als noodzakelijk heeft onderkend. Ook transitie rond energie en biodiversiteit zijn relevant. Wageningen UR levert in verschillende Beleidsondersteunende en WOT programma's toegepaste kennis over dit onderwerp. In Kennisbasisthema 7 wordt getracht om voor dergelijk onderzoek in de toekomst een steviger methodische basis te ontwikkelen, door kennis uit fundamenteel onderzoek en onderhanden werk in toegepast (beleidsondersteunend) onderzoek bij elkaar te brengen.

2. Kennisleemten en doelstelling

Transities komen voort uit veranderende internationale schaarste verhoudingen die leiden tot nieuwe opvattingen over de inrichting van de maatschappij, waaronder de productie en consumptie. De methodische kennisleemte op het vlak van Voedsel en Groen ligt vooral (figuur 1, zie verder het in 2004 uitgebrachte Advies voor de onderbouwing) op de terreinen van innovatiemanagement, interactieve methoden voor bestuur en beleidsevaluatie van institutionele veranderingen. Dat is relevant voor vraagstukken in ondernemingen, ketens, platteland en in internationale verhouding. Daarnaast behoort de ontwikkeling van verbeterde methodieken voor vraagarticulatie en kennisbenutting tot dit thema. Voor 2007 is net als voorgaand jaar circa € 1.4 miljoen beschikbaar voor dit thema.

Figuur 1 De essentie van KB Thema 7

3. Opzet van het thema in programma's & kern / doelstelling van elk programma

De resultaten van de projecten uit 2005 zijn voor het themateam aanleiding geweest tot nadere reflectie op de visie op transitievraagstukken. Ook het uit het LNV jargon verdwijnen van het woord 'transitie' (ten faveure van 'innovatie') was daartoe een aanleiding. Een en ander is beschreven in een notitie "Wageningen UR en Transitie – werkboek 2005/2006". Inhoudelijk komen we tot de conclusie dat transitie op bovenstaande manier begrepen niet of nauwelijks 'managebaar' zijn. Grote maatschappelijke veranderingen komen tot stand op basis van vele micro-besluiten en chaos is kenmerkend, soms zelfs essentieel. Transitie

zijn ook lastig te monitoren en te evalueren. Verder is duidelijk dat de grote veranderingen ook WageningenUR zelf beroeren. Die situatie lijkt een lastige voor traditioneel observerend onderzoek, zeker als het om de grote lijn gaat. Maar ze is een dankbare omgeving voor onderzoek op onderdelen van de transitie respectievelijk op het zichtbaar maken en betekenis geven aan veranderingen – juist omdat de maatschappelijke relevantie daarvan groot is. En om kennis aan te boren uit gebieden die binnen Wageningen nog minder zijn verkend.

Een dergelijk beeld komt inmiddels ook naar voren uit de kennisuitwisseling binnen een in 2006 door het KB Thema georganiseerde reeks 'Professionele gesprekken rond Transitie', waarin kennis wordt uitgewisseld tussen hoogleraren (ook onderling) en projectleiders. Verder geldt dat 'systeeminnovaties' vaak geïnterpreteerd worden als een 'transitie' op een lager integratieniveau. Ook hier geldt dat maakbaarheid beperkt is. Transitiekunde wordt juist ontwikkeld om te anticiperen op complexe maatschappelijke veranderingen en om te streven naar inpassing van innovaties in duurzame ontwikkeling. In die zin kan ook het vervangen van het woord 'transitie' door 'innovatie' in het LNV-beleid worden begrepen.

2007 wordt het vierde jaar waarin onder de vlag van KB 7 projecten worden uitgevoerd. Het jaar 2004 werd gekenmerkt door beperkte programmering op Wageningen UR niveau en een overgang van de strategische expertise naar kennisbasis. In de projecten van 2005 lag een sterke nadruk op het versterken van de methodische aspecten van beleidsgericht onderzoek (BO) en vaak zijn KB projecten ook gekoppeld aan BO ervaringen. Ook is kennisuitwisseling tussen KE georganiseerd (studiedag). Voor 2006 is er meer sprake van een mix van zowel eigenstandige KB projecten (enkele AIO's, medefinanciering enkele relevante EU projecten, enkele zelfstandige onderwerpen zoals intellectual property rights, semigratie) als methodische aspecten die nauw gelieerd zijn aan BO vraagstukken (o.a. strategisch management ondernemers, Transit). Voor het eerst is er gewerkt aan gezamenlijke methodiek over KE heen (o.a. in het programma vraagarticulatie inzake scenariodenken), en aan verdere theorievorming middels interne 'professionele gesprekken'. Tevens is begonnen aan een onderzoek naar de verschillende transitieopgaven zoals die in diverse onderzoeksgemeenschappen worden gepercipieerd.

Daarmee kruipen we langzamerhand weg van de situatie in 2004 toen geconstateerd werd dat er in Wageningen UR geen duidelijk herkenbare aandacht was voor het onderwerp 'transities, instituties, bestuur en beleid'. In 2005 speelde dat ook intern nog bij de strategievorming rond het IP/OP, maar intussen lijkt er erkenning te komen dat Wageningen UR een strategische competentie heeft op *'het zichtbaar, begrijpelijk en toepasbaar maken van veranderingen in beleid, instituties en gedrag van groepen en individuen'*. Deze claim is onder andere te onderbouwen met de in genoemd werkboek opgenomen projecten en hun resultaten uit 2005, de website KennisOnline (en het op de website van het LEI geplaatste Dossier Transitie) met tal van Wageningen UR publicaties, de positieve waardering voor het blad Syscope (een al bestaand initiatief uit het BO) en de daar achterliggende KB projecten. Maar ook de aandacht in het IP/OP voor Lifestyle en bij SSG voor New Food Economy getuigen van het ontstaan van bredere erkenning voor dit thema en competenties daarin. Verder is er op projectniveau een goede samenwerking met KSI (Kennisnetwerk Systeem Innovatie) tot stand gekomen.

Voor 2007 willen we deze lijn verder versterken door in ieder geval 6 a 7 grote zelfstandige projecten van circa 100.000 euro (liefst met co-financiering) uit te zetten die een duidelijke herkenbaarheid hebben. Dit ook vanwege de toenemende weerstand bij LNV tegen het financieren van projecten uit meerdere LNV-programma's. Dit moeten ook projecten zijn die echt als 1 project worden gerund met een goede projectorganisatie waar een aantal maanden vrij continue aan wordt gewerkt. (het komt nu nog wel eens voor dat de wens tot grote projecten wordt ingevuld door een sausje over verschillende deelprojecten). Verder willen we aan de slag met externe profilering middels een internationaal seminar en mogelijk een boek.

We handhaven voor 2007 de opdeling van het thema in een aantal programma's:

- Systeeminnovatie, ondernemerschap en netwerken
- Toekomstbeelden en veranderende verhoudingen
- Beleidsvorming en evaluatie in transitie
- Transitiekunde en transitiekennis
- Vraagarticulatie en kennisbenutting

Snelle indicatie voor de lezer van wijzigingen ten opzichte van 2006:

a)	is de visie die in het visiedocument is neergelegd gewijzigd? laatste visiedocument is van kracht ¹	NEE
b)	is de indeling van het onderzoek in programma's gewijzigd? oude indeling programma's is van kracht ²	NEE
c)	is de focus van programma's gewijzigd?	NEE

4. Beschrijving onderwerpen waarop in 2007 wordt geïnvesteerd

Uit de zelfanalyse, de strategische conferenties en gesprekken met enkele stakeholders (o.a. G. Meester, LNV directie IZ, H. Wierenga, LNV directie Platteland) destilleren we de volgende accenten voor deze programma's:

Systeeminnovatie, ondernemerschap en netwerken

Er is afgelopen jaren veel aandacht geweest voor ondernemerschap en strategisch management en dit wordt volop toegepast in het BO. Hoewel ondernemerschap op individueel niveau van groot belang is, is dit voor de innovatie in de Nederlandse landbouw niet het belangrijkste knelpunt. Innovaties ontstaan vaak uit veranderende instituties (de prikkel voor zorglandbouw was niet het ondernemerschap, maar de instelling in de zorgsector van het persoonsgebonden budget, zo'n 10 jaar geleden, zodat vraag ontstond) en ondernemers lopen aan tegen regelgeving (zoals in de reconstructie). De transitie stelt eisen aan het ondernemerschap in termen van vaardigheden rond samenwerken en leren in netwerken (met o.a. MKB of ketenpartijen, niet zozeer met branchegeenoten). Die vaardigheden schieten soms tekort om co-innovaties bij bedrijfspartners (gemeentelijke overheid, ketenpartij) voor elkaar te krijgen. Binnen dit thema verschuift de aandacht dan ook van strategisch management en ondernemerschap naar samenwerken in netwerken die als doel het veranderen van institutionele arrangementen hebben. Dit kunnen ook netwerken van boeren en ambtenaren zijn, waarbij de co-innovatie zich richt op aanpassen van knellende regelgeving.

Los daarvan zijn er in de strategische conferentie vragen gesteld over de toekomstige arbeidsvoorziening, met name op bedrijfsleidersniveau: er bestaat een zorg (terecht of onterecht) dat de sector onvoldoende kwalitatief goede mensen aan zich weet te binden voor de steeds groter wordende bedrijven.

Toekomstbeelden en veranderende verhoudingen

Er blijft bij stakeholders een vraag naar goede kwalitatieve toekomstbeelden, aansluitend op wat er in 2006 gebeurt in het project rond Vraagarticulatie met scenario's. De huidige in het BO gebruikte toekomstbeelden zijn erg kwantitatief van aard (o.a. EU-Ruralis) en men wil deze aangevuld zien met beschouwingen over de essentie van het business model (kerncompetenties) van de Nederlandse landbouw en mogelijk verstorende ontwikkelingen daarin, zodat eventueel no-regret policies kunnen worden geformuleerd. Dergelijke kwalitatieve toekomstbeelden, door experts opgesteld, kunnen een zeker normerend

¹ Thema 7: aug. 2005;

² Zie voetnoot 1

karakter hebben. Daarnaast is het opstellen van een gemeenschappelijk toekomstbeeld in de vraagarticulatie vooral een werkwijze om tot een goed begrip van context en inhoud van een probleem te komen (zie hieronder bij vraagarticulatie).

Een tweede onderwerp dat genoemd wordt bij toekomstbeelden is het introduceren van marktwerking om hardnekkige problemen rond administratieve lasten resp. het steeds minder bruikbaar worden van overheidsstatistieken (die territoriaal van aard zijn) op te lossen. In andere sectoren zijn er voorbeelden van privaat georganiseerde informatiemarkten die wellicht inspirerend kunnen zijn voor de agrarische sector (en doorgeslagen controle kunnen voorkomen) en die ook dienstbaar kunnen zijn aan het creëren van een efficiënte markt van toezicht op toezicht.

Beleidsvorming en evaluatie in transitie

Het nieuwe landbouwbeleid zorgt ervoor dat er steeds meer belangstelling komt voor de OECD suggestie om bij de volgende hervorming over te gaan naar targetting: geef alleen nog subsidies voor (groene) diensten die niet gratis als bijproduct tot stand komen. Uit studies van LEI en Alterra blijkt dat dit tot grote verschuivingen in subsidiestromen leidt. Daarmee worden twee vragen actueel: a) verdwijnen er landschappen die we willen behouden, hoe komt dit en hoe voorkomen we dit; en b) welke waarde heeft platteland voor de stad, bijvoorbeeld in het aantrekken van bedrijven en kenniswerkers uit het buitenland. Deze vragen dienen beantwoord vanuit een landschapskundige, economische en bestuurskundige invalshoek. Samenwerking in modellen en datasets van Alterra en LEI is daarbij gewenst. Er zou een methodologie ontwikkeld en op twee gebieden getest kunnen worden waarbij het al of niet verdwijnen van landschap wordt gemeten, geanalyseerd en de benodigde vergoedingen en vergoedingsstructuur worden berekend en ontworpen. De tweede vraag (de rol van het Nederlandse landschap als wervingsfactor) vraagt mogelijk een apart onderzoek.

Transitiekunde en transitiekennis

In het kader van een verdere profilering van de Wageningse expertise op het terrein van transitiekunde en –kennis wordt (ook aan de deelnemers) voorgesteld de Professionele gesprekken rond Transitie te continueren en de besproken papers om te werken tot een gezamenlijk boek. Verder wordt gedacht aan de organisatie van een internationaal seminar. Een thema waarop Wageningen UR zich verder binnen Nederland rond transitiekunde zou kunnen profileren is de internationale dimensie, mede gevoed op de ervaringen rond institutional learning en sociaal-culturele aspecten in derde wereld landen. Op dit onderwerp zal nader overleg met Wageningen International plaats vinden om te komen tot afstemming van de programmering.

Met het inruilen van het concept transitie voor innovatie in het beleid wordt onbedoeld de aandacht verlegd van de lange termijn veranderingen die generaties omvatten naar de korte termijn die een innovatie doet landen. Het is belangrijk voor het vergroten van de kennis om niet enkel vanuit de beleidstheorieën naar de samenleving te kijken, maar juist ook vanuit maatschappelijke veranderingsprocessen naar het beleid. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van de kennis over cultuur en culturele dynamiek, een onderwerp dat in 2006 tevens door NWO is geagendeerd. Het aspect cultuur in transitie kan mogelijk verder worden uitgewerkt via de sociale systeem theorie van Luhmann, de verbinding daarvan met de actor-netwerk theorie van Latour en meer culturele theorieën zodat meer begrip ontstaat hoe lange termijn maatschappijveranderingen en overheidshandelen zich tot elkaar verhouden, zonder daarbij in de valkuil te stappen van het denken in projecten of in innovaties en daarmee de grote lijnen uit het oog te verliezen. De aandacht voor zingeving en betekenisgeving vanuit intercultureel perspectief in de context van ruimtelijke en sociale binding is daarbij boeiend zowel richting regionale diversiteit als richting de vraag of ruimtelijke binding aan wijk, stad of regio een voorwaarde is voor sociale verbondenheid tussen relatief gesloten groepen (closed communities zoals onderzocht in Boundaries of Space). Dat zou het hoofdstuk ruimtelijke kwaliteit weer op de agenda zetten met nieuwe uitdagingen, want dan kunnen we aantonen hoe belangrijk goede omgevingskwaliteit is voor samenlevingsopbouw. Dat is mogelijk ook

een impuls voor het vakdebat over de ruimtelijke ordening in een liberale omgeving. Vanuit dit gedachtengoed is een Smartmix voorstel via het NWO spoor van culturele dynamiek ingediend dat uit KB7 gecontrafinancierd kan worden. Een tweede Smartmix spoor inzake de relatie tussen transitie, cultuur en gebiedsontwikkeling is in samenwerking met Van Hall/Larenstein en Regioproject ingediend bij Senter Novem. Hierbij speelt onder meer een inventarisatie naar en mogelijke actualisatie van oude rechts- en organisatievormen een belangrijke rol.

Vraagarticulatie en kennisbenutting

De kennisinfrastructuur en het kennisinstrumentarium zullen toegesneden moeten worden op de huidige wensen omtrent vraagarticulatie, kennisontwikkeling en kennisverspreiding. Duidelijk is geworden dat het (multinationale) bedrijfsleven Nederland nog steeds in beeld heeft als hoofdvestiging. De combinatie van infrastructuur, ontwikkel en testmogelijkheden, kennisbronnen en goed onderlegde initiatiefrijke ondernemers zijn daarin bepalend. Daarbij zijn de toegang tot, en de kwaliteit van, de kennisinstututen als kritische factor benoemd. Voor het MKB speelt vooral de gemakkelijke en laagdrempelige toegang tot de instituten een belangrijke rol. De netwerkprogramma's zijn daar voorbeelden van, evenals de processen omtrent het gezamenlijk met de betrokkenen formuleren van (kennis-, innovatie-) agenda's. De goede vormen hiervoor zijn echter nog niet gevonden. Daarnaast is nog geen goed antwoord geformuleerd op de wens van de in Nederland gevestigde multinationals³. In het beleid is VROM zich aan het voorbereiden op het positionering in het internationale krachtenveld en de lange termijn consequenties voor ruimte. De in 2006 gestarte ervaringen rond vraagarticulatie middels gezamenlijke scenario-ontwikkeling zullen op dit punt worden uitgebouwd.

Gezocht wordt naar een aan vraagarticulatie met scenario's vergelijkbare methodiek rond kennisbenutting. Mede aansluitend op de constatering in het IP/OP dat ook voor Wageningen UR netwerken en het managen van netwerken steeds belangrijker worden, en leren vooral ingebed zou moeten zijn in het normale werk van mensen, zal uitgezocht worden welke methodieken (zoals communities of practice, sociale leerprocessen) ontwikkeld en ingevoerd kunnen worden voor het duurzaam kennis genereren en benutten tussen Wageningen UR medewerkers en klanten (inclusief onderwijs). Wat betreft de aansturing van onderzoek rond nieuwe verschijnselen in de landbouw wordt het wellicht tijd te zien wat 15 jaar biologische landbouw ons leert voor het middels onderzoek en kennisbeleid aansturen van innovaties zoals plattelandverbreding, zorglandbouw e.d.

³ Tekst deels ontleend aan PVE Dierlijke productie, waarin dit als KB vraag is benoemd

Deel II: beschrijving per onderwerp:

Voorlopige titel	Samenwerken in netwerken om co-innovaties te bereiken
Sub-thema	KB7 – Systeeminnovatie, ondernemerschap en netwerken
Korte beschrijving	Er is afgelopen jaren veel aandacht geweest voor ondernemerschap en strategisch management en dit wordt volop toegepast in het BO. Hoewel ondernemerschap op individueel niveau van groot belang is, is dit voor de innovatie in de Nederlandse landbouw niet het belangrijkste knelpunt. Innovaties ontstaan vaak uit veranderende instituties (de prikkel voor zorglandbouw was niet het ondernemerschap, maar de instelling in de zorgsector van het persoonsgebonden budget, zo'n 10 jaar geleden, zodat vraag ontstond) en ondernemers lopen aan tegen regelgeving (zoals in de reconstructie). De transitie stelt eisen aan het ondernemerschap in termen van vaardigheden rond samenwerken en leren in netwerken (met o.a. MKB of ketenpartijen, niet zozeer met branchegenoten). Die vaardigheden schieten soms tekort om co-innovaties bij bedrijfspartners (gemeentelijke overheid, ketenpartij) voor elkaar te krijgen. Binnen dit thema verschuift de aandacht dan ook van strategisch management en ondernemerschap naar samenwerken in netwerken die als doel het veranderen van institutionele arrangementen hebben. Dit kunnen ook netwerken van boeren en ambtenaren zijn, waarbij de co-innovatie zich richt op aanpassen van knellende regelgeving.
Deliverables	Uitgeteste methodiek met bijbehorende tools Wetenschappelijk artikel
Kenniseenheden	LEI met PPO en ASG
Aansluiting bij lopende projecten	<ul style="list-style-type: none"> ➤ KB project 2005 rond Strategisch management (LEI, de Hoop en Van Uffelen) ➤ KB-7 Reflexive design (ASG e.a.): evaluatie en methodiek ontwikkeling van effectieve werkvormen in systeeminnovatie ➤ Projecten rond dierenwelzijnsindex (434) ➤ EU / KB7 project PPO (Schoorlemmer cs) ➤ Wageningen UR initiatief Ondernemerschap (Zachariasse cs) ➤ Regionale projecten plattelandsontwikkeling of ketenontwikkeling (o.a. bij Bram Prins – Agrocenter) als case en medefinancier
Samenwerking uni/ onderzoekscholen	Momenteel geen issue in onderzoekscholen ?? KSI UvA-lsg politicologie

Voorlopige titel	Aanbod van management in 2015
Sub-thema	KB7 – Systeeminnovatie, ondernemerschap en netwerken
Korte beschrijving	Breng op basis van trends in demografie en huidige in en uitstroom op HAS niveau in beeld of er in 2015 genoeg managers beschikbaar komen voor de primaire agrarische sector en identificeer factoren die dit aanbod zouden kunnen vergroten.
Deliverables	rapport
Kenniseenheden	ASG, PSG, LEI
Aansluiting bij lopende projecten	<ul style="list-style-type: none"> ➤
Samenwerking uni/ onderzoekscholen	

Voorlopige titel	Kwalitatieve toekomstbeelden
Sub-thema	KB7 – Toekomstbeelden en veranderde verhoudingen
Korte beschrijving	Maak aansluitend op wat er in 2006 gebeurt in het project rond Vraagarticulatie met scenario's een aantal goede kwalitatieve toekomstscenario's. Ga daarbij uit van de essentie van het business model (kerncompetenties) van de Nederlandse landbouw en identificeer mogelijk versturende ontwikkelingen daarin, zodat eventueel no-regret policies kunnen worden geformuleerd.
Deliverables	rapport
Kenniseenheden	LEI, Alterra
Aansluiting bij lopende projecten	<ul style="list-style-type: none"> ➤ KB-7 2006 project Vraagarticulatie met toekomstscenario's ➤ Alterra en LEI: EU-Ruralis
Samenwerking uni/ onderzoekscholen	

Voorlopige titel	Essay Marktwerking in datastromen
Sub-thema	KB7 – Toekomstbeelden en veranderde verhoudingen
Korte beschrijving	Ga na of marktwerking zinvol is om hardnekkige problemen rond administratieve lasten resp. het steeds minder bruikbaar worden van overheidsstatistieken (die territoriaal van aard zijn) op te lossen. In andere sectoren zijn er voorbeelden van privaat georganiseerde informatiemarkten die wellicht inspirerend kunnen zijn voor de agrarische sector (en doorgeslagen controle kunnen voorkomen) en die ook dienstbaar kunnen zijn aan het creëren van een efficiënte markt van toezicht op toezicht.
Deliverables	Essay Eventueel een proef met de Iowa option approach
Kenniseenheden	ASG, LEI
Aansluiting bij lopende projecten	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ASG Diergezondheidsdata / dierwelzijn index
Samenwerking uni/ onderzoekscholen	

Voorlopige titel	Implementatie Targetting in landbouwbeleid voor behoud verdwijnend landschap
Sub-thema	KB7 – Beleidsvorming en –evaluatie in Transitie
Korte beschrijving	Een optie voor het landbouwbeleid op middellange termijn is de door de OECD bepleite <u>targetting</u> : geef alleen nog subsidies voor (groene) diensten die niet gratis als bijproduct tot stand komen. Daarmee wordt de vraag actueel of er landschappen verdwijnen die we willen behouden, hoe komt dit en hoe voorkomen we dit; Deze vragen dienen beantwoord vanuit een economische en bestuurskundige invalshoek. Samenwerking in modellen en datasets van Alterra en LEI is daarbij gewenst. Er zou een methodologie ontwikkeld en op twee gebieden getest kunnen worden waarbij het al of niet verdwijnen van landschap wordt gemeten, geanalyseerd en de benodigde vergoedingen en vergoedingenstructuur worden berekend en ontworpen.
Deliverables	Rapport met uitgeteste methodiek
Kenniseenheden	LEI, Alterra
Aansluiting bij lopende projecten	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Afstemmen met KB thema 1?
Samenwerking uni/ onderzoekscholen	

Voorlopige titel	Professionele gesprekken en (inter)nationale profilering
Sub-thema	KB7 – transitiekunde en transitiekennis
Korte beschrijving	<u>Professionele gesprekken</u> rond Transities te continueren en de besproken papers om te werken tot een gezamenlijk boek. Verder wordt gedacht aan de organisatie van een internationaal seminar.
Deliverables	Boek met papers Internationaal seminar
Kenniseenheden	Allen
Aansluiting bij lopende projecten	➤ KB 2006 Professionele gesprekken
Samenwerking uni/ onderzoekscholen	Forse participatie van hoogleraren

Voorlopige titel	Ruimtelijke en sociale binding
Sub-thema	KB7 – transitiekunde en transitiekennis
Korte beschrijving	De aandacht voor zingeving en betekenisgeving vanuit intercultureel perspectief in de context van <u>ruimtelijke en sociale binding</u> . Zowel richting regionale diversiteit in voeding als richting de vraag of ruimtelijke binding aan wijk, stad of regio een voorwaarde is voor sociale verbondenheid tussen relatief gesloten groepen. Aandacht voor ruimtelijke kwaliteit en nagaan hoe belangrijk goede omgevingskwaliteit is voor samenlevingsopbouw. Gewerkt wordt met Louv Hypothese (zoals aangekaart door Van der Zande in zijn inaugurele rede).
Deliverables	Rapport, hoofdstuk voor proefschrift
Kenniseenheden	Alterra
Aansluiting bij lopende projecten	Co-financiering beoogd vanuit Smart-mix, ingediend vanuit Belvedere Bureau
Samenwerking uni/ onderzoekscholen	Mansholt, plus buitenlandse wetenschappelijke universiteiten, binnen- en buitenlandse maatschappelijke partners, Belvedere Onderwijsnetwerk

Voorlopige titel	Beklijvende kennis
Sub-thema	KB-7 vraagarticuatie en kennisbenutting
Korte beschrijving	Welke methodieken (zoals communities of practice, sociale leerprocessen) ontwikkeld en ingevoerd kunnen worden voor het duurzaam kennis genereren en benutten tussen Wageningen UR medewerkers en klanten (inclusief onderwijs).
Deliverables	Overzicht van methodieken Training in methodiek
Kenniseenheden	LEI, ASG, PSG
Aansluiting bij lopende projecten	➤ BO programma 420 (zie “alles is kennis”; “perspectief lerende ondernemersnetwerken”)
Samenwerking uni/ onderzoekscholen	Educatie en competentiestudies SSG

Voorlopige titel	Aansturing onderzoek: case biologisch
Sub-thema	KB-7 vraagarticuatie en kennisbenutting
Korte beschrijving	wat leert 15 jaar biologische landbouw ons voor het middels het beleidsinstrument ‘kennisbeleid en onderzoek’ aansturen van innovaties zoals plattelandsverbreding, zorglandbouw e.d.

Deliverables	Rapport
Kenniseenheden	PSG, LEI
Aansluiting bij lopende projecten	
Samenwerking uni/ onderzoekscholen	Communicatie en innovatiestudies SSG ?

Voorlopige titel	Oude organisatie- en rechtsvormen en hun mogelijke toepassingen
Sub-thema	KB7 – transitiekunde en transitiekennis
Korte beschrijving	Inventarisatie van de oude organisatie- en rechtsvormen in het landelijk gebied en de relatie stad land, en hun betekenis voor hedendaagse publieke en private verhoudingen
Deliverables	Staalkaart van rechts- en organisatievormen met hun oorspronkelijke toepassing en mogelijke actualisaties
Kenniseenheden	ESG
Aansluiting bij lopende projecten	Ingebracht bij de SMARTMIX aanvraag van Van Hall/Larenstein, die is ingediend door Regio Project (Willem Foorthuis)
Samenwerking uni/ onderzoekscholen	Mansholt, plus buitenlandse wetenschappelijke universiteiten

Voorlopige titel	Transities en cultuur
Sub-thema	KB7 – Toekomstbeelden en veranderde verhoudingen
Korte beschrijving	De in onze ogen volstrekt onschuldige stripverhalen over de Islam uit Denemarken hebben de wereld op zijn grondvesten doen schudden. Het is een voorbeeld hoe kunst en cultuur bijdraagt aan of veroorzaker is van blijvende maatschappijveranderingen. Op heel bescheiden schaal vind hetzelfde proces plaats in relatie tot landbouwproductie of ruimtelijke dynamiek. Reden om eens een vergelijking te maken over de relatie tussen kunst/cultuur en transities in het verleden en de actualiteit.
Deliverables	Rapport en wetenschappelijk artikel
Kenniseenheden	Alterra
Aansluiting bij lopende projecten	Cultplan
Samenwerking uni/ onderzoekscholen	Ingebracht in Smartmix aanvraag Van Hall Larenstein

Projecten die doorlopen uit 2006 en hierboven niet uitdrukkelijk zijn benoemd:

- AIO Nature of the farm (over modelleren non-farm income en verbreding)
- EU project Ondernemerschap (PPO)
- Reflexive Design (ASG)
- Kantelende overheid
- Transit
- Boerenethiek
- FINE (EU project A&F over benchmarking food innovation regio's)
- Vraagarticulatie met scenario's
- Cultplan
- Van Kennis naar Actie (promotietraject LUP/Mansholt)

5. Internationale dimensie

De internationale dimensie komt in dit KB thema allereerst tot uiting doordat een aantal ontwikkelingen een sterk internationale dimensie heeft, o.a. vanwege het internationale karakter van het beleid en de internationalisering van ketens. De internationale dimensie van bestuurlijke en regionale transitie wordt verkend in het Cultplan project.

Ten aanzien van ontwikkelingssamenwerkingsvraagstukken geldt dat de kennis uit dit KB ook voor ons werk in of over ontwikkelingslanden van belang kan zijn. Daarnaast zijn er in dat toepassingsgebied in de loop der tijd een aantal wetenschappelijke werkwijzen (participatief onderzoek, farm system research, institutional learning and monitoring) ontwikkeld die ook voor onderzoek in Nederland van belang zijn, en waarmee Wageningen UR zich ook in het transitie-discours in Nederland beter zou kunnen presenteren. Er lijken momenteel weinig incentives dit tot stand te brengen..Aangezien deze werelden in een snel tempo bij elkaar komen is er geen reden specifiek KB onderzoek te programmeren voor activiteiten in of over ontwikkelingslanden van DLO instituten welke afwijken van het andere onderzoek.

6. Overwegingen t.a.v. uitkomsten strategische conferentie met LNV

De hierboven weergegeven uitkomsten van de strategische conferentie zijn volledig in het plan voor 2006 verwerkt.